

POSTANOWIENIE

Dnia 20 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romuald Dalewski

w sprawie z odwołania T. S. prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą I. w Z.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Zielonej Górze

o zasiłek opiekuńczy, zasiłek chorobowy, zasiłek macierzyński,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 20 września 2023 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Okręgowego w Zielonej Górze

z dnia 21 października 2022 r., sygn. akt IV Ua 24/22,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

2. zasądza od T. S. prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą I. w Z. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

[SOP]

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Zielonej Górze decyzją z 10 stycznia 2022 r., opierając się na przepisach art. 83 ust. 1 pkt 4, art. 84 ust. 1, 2, 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2021 r., poz. 423) oraz art. 1 ust. 1, art. 2 pkt 1, 5 i 6, art. 6 ust. 1, art. 29 ust. 1, art. 32 ustawy z dnia 25.06.1999 r. o świadczeniach pieniężnych z

ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. z 2021 r., poz. 1133):

1. odmówił M. T. prawa do:
 - zasiłku chorobowego za okresy: 1.07 - 2.10.2012 r. i 16.07.2015 r. - 30.01.2016 r.,
 - zasiłku macierzyńskiego za okresy: 3.10.2012 r. - 19.03.2013r., 31.01.2016 r. - 28.01.2017 r.,
 - zasiłku opiekuńczego za okresy: 3 - 5.04.2017 r., 28 - 30.06.2017 r., 12 - 14.07.2017 r., 30.10 - 3.11.2017 r., 30.11 - 1.12.2017 r., 19 - 23.02.2018 r., 26 - 28.02.2018 r., 13 - 15.02.2019 r., 8 - 12.04.2019 r., 15 - 19.04.2019 r., 23 - 24.04.2019 r. z tytułu zatrudnienia w I. T. S.;

2. ponadto organ rentowy zobowiązał płatnika składek I. do zwrotu wraz z odsetkami, nienależnie pobranych przez M. T. świadczeń z ubezpieczenia chorobowego w łącznej kwocie 114.371,43 zł, tj. zasiłku chorobowego za okresy: 1.07 - 2.10.2012 r. oraz 16.07.2015 r. - 30.01.2016 r. w kwocie 29.496,31 zł wraz z odsetkami oraz zasiłku macierzyńskiego za okresy 3.10.2012 r. - 19.03.2013 r. oraz 31.01.2016 r. - 28.01.2017 r., w kwocie 46.229,12 zł wraz z odsetkami.

Odwołanie od decyzji wniósł T. S. prowadzący działalność gospodarczą pod firmą I. w Z. domagając się zmiany zaskarżonej decyzji przez uchylenie punktu 2.

Wyrokiem z 14 lipca 2022 r., Sąd Rejonowy w Zielonej Górze zmienił w części pkt. 2 zaskarżonej decyzji w ten sposób, że zobowiązał płatnika składek T.S. prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą I. do zwrotu nienależnie wypłaconych M. T. świadczeń za okres trzy lata wstecz od dnia ostatniej wypłaty w postaci:

- zasiłku chorobowego za okres od dnia 16.07.2015 r. do 30.01.2016 r. w kwocie 20.033,33 zł;
- zasiłku macierzyńskiego za okres od dnia 31.01.2016 r. do 28.01.2017 r. w kwocie 29.316,56 zł, łącznie w kwocie 49.349,89 zł wraz z odsetkami od dnia 14.01.2022 r. (pkt I);

natomiast w pozostałym zakresie Sąd Rejonowy oddalił odwołanie (pkt II), a także zniósł wzajemnie koszty postępowania (pkt III).

Sąd pierwszej instancji stwierdził, że odwołanie w części zasługiwało na uwzględnienie. W rozpoznawanej sprawie strony pozostawały w sporze co do tego, czy płatnik składek – T. S. prowadzący działalność gospodarczą pod firmą I. w Z. zasadnie został zobowiązany do zwrotu świadczeń wypłaconych M. T., a także co do okresu zwrotu tych świadczeń.

Sąd Rejonowy podniósł, że związany był wyrokiem Sądu Okręgowego w Zielonej Górze, który stwierdził, że M. T. nie podlegała obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu, wypadkowemu od dnia 1.04.2012 r. Tym samym jako osoba nieubezpieczona, nie miała prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego, w tym do świadczeń z ubezpieczenia chorobowego obejmującego zasiłki chorobowy, macierzyński oraz opiekuńczy.

Sąd Rejonowy podkreślił, że spór pomiędzy stronami dotyczył obowiązku zwrotu zasiłku chorobowego i macierzyńskiego za okres 1.07.2012 r. - 24.04.2019 r. (z przerwami). Uwzględniając więc powyższe, prawo do spornych świadczeń oraz obowiązek ich zwrotu należało rozpatrywać na gruncie przepisów dotychczasowych (ustawa zmieniająca weszła bowiem w życie z dniem 18 września 2021 r.). Zatem zgodnie z przepisem art. 84 ust. 1 ustawy systemowej w brzmieniu obowiązującym do 17 września 2021 r., osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11. W ust. 2 cytowanego przepisu wskazano, co ustawodawca uznaje za świadczenia pobrane nienależnie. Są to m.in. świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzania w błąd organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia. Zgodnie z ust. 3 nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych za okres dłuższy niż ostatnie 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ wypłacający świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane, a w pozostałych przypadkach - za okres dłuższy niż ostatnie 3 lata.

W ocenie Sądu pierwszej instancji żądanie zwrotu nienależnie pobranych świadczeń nie mogło obejmować okresu dłuższego niż ostatnie 3 lata, zgodnie z treścią art. 84 ust. 3 ustawy systemowej w brzmieniu sprzed nowelizacji. Jednakże zdaniem Sądu Rejonowego, 3-letni okres wyznaczała data ostatniego pobrania nienależnego świadczenia. Ostatnie pobranie świadczenia nastąpiło w dniu 25.01.2017 r. tytułem zasiłku macierzyńskiego za okres do 28.01.2017 r., a więc organ rentowy mógł żądać zwrotu świadczeń za okres 16.07.2015 r. - 25.01.2017 r.

Na skutek apelacji T. S. Sąd Okręgowy w Zielonej Górze wyrokiem z 21 października 2022 r., w pkt. I oddalił jego apelację i w pkt. II orzekł o kosztach postępowania.

Sąd Okręgowy podniósł, że skarżący zakwestionował wykładnię przepisów art. 84 ust. 3 i 6 ustawy systemowej przeprowadzoną przez Sąd Rejonowy. Apelujący wywodził, iż należyta wykładnia przepisów art. 84 ust. 3 i 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w brzmieniu obowiązującym w okresie pobierania świadczeń przez M. T. winna prowadzić do ustalenia przez Sąd, że okres 3 lat, za który można żądać od płatnika składek zwrotu nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych winien być obliczany wstecz od daty doręczenia T. S. decyzji wymiarowej w niniejszej sprawie, co nastąpiło w dniu 14.01.2022 r.

Sąd drugiej instancji podkreślił, że przepis art. 84 ust. 6 ustawy systemowej w brzmieniu obowiązującym na dzień wydania decyzji został wprowadzony na podstawie art. 1 pkt 29 ustawy zmieniającej. Dlatego też, w myśl powyższego, nie mógł on mieć zastosowania do świadczeń, do których prawo powstało przed datą 1.01.2022 r. Natomiast spór w niniejszym postępowaniu obejmuje świadczenia z lat 2012 - 2017.

W myśl art. 84 ust. 3 ww. ustawy systemowej żądanie zwrotu nienależnie pobranych świadczeń nie może dotyczyć okresu dłuższego niż ostatnie 3 lata, co ma również swoje odzwierciedlenie w orzecznictwie.

Jednakże zdaniem Sądu Okręgowego nie można przyjąć za słuszne twierdzenie skarżącego, iż okres ten należy liczyć od daty doręczenia mu decyzji

wymiarowej. Gdyby przyjąć założenia apelującego za zasadne, w niniejszej sprawie byłby to okres od 13.01.2019 r. do 13.01.2022 r. W konsekwencji prowadziłoby to do braku obowiązku zwrotu nienależnie pobranych świadczeń.

Sąd Okręgowy nie podziela powyżej przedstawionych twierdzeń. Jak wynika z orzecznictwa, początek 3 - letniego terminu wyznacza data ostatniego pobrania nienależnego świadczenia. W myśl wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 stycznia 2009 r., II UK 124/08, przepis art. 84 ust. 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych ustanawia granice dochodzenia nienależnie wypłaconych kwot do wysokości świadczeń pobranych w okresie 12 lub 36 miesięcy; nie wprowadza natomiast terminu przedawnienia dochodzenia nienależnego świadczenia. Przepis ten nie odnosi się do decyzji organu, lecz oznacza, że za podstawę obliczenia roszczenia wynikającego z nienależnie pobranych kwot należy wziąć ostatnie ze świadczeń wypłaconych bez podstawy prawnej. Powyższe stanowisko znajduje swoje odzwierciedlenie również w uchwale Sądu Najwyższego siedmiu sędziów z dnia 16 maja 2012 r., III UZP 1/12. Sąd Najwyższy w powiększonym składzie podjął uchwałę, która ma duże znaczenie w niniejszym postępowaniu. Identycznie jak w pierwszym przytoczonym orzeczeniu tym razem sędziowie także wskazali, iż art. 84 ust. 3 ww. ustawy ustanawia granice dochodzenia nienależnie zapłaconych świadczeń pobranych za okres 12 lub 36 miesięcy, ale jednocześnie nie wprowadza terminu przedawnienia. W związku z powyższym można żądać zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, poczynwszy od ostatniej wypłaty świadczenia. 25.01.2017 r. nastąpiło ostatnie pobranie świadczenia z tytułu zasiłku macierzyńskiego za okres do 28.01.2017 r. Dlatego też Zakład Ubezpieczeń Społecznych ma prawo żądać od płatnika składek zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 16.07.2015 r. do 25.01.2017 r.

Od wyroku Sądu Okręgowego skargę kasacyjną wniósł T. S. Skarżący zaskarżył wyrok w całości i wniósł o jego uchylenie oraz zmianę wyroku Sądu I instancji w pkt 1, 2, 3 oraz poprzedzającą ten wyrok decyzję w ten sposób, że uchylić w całości pkt 2 decyzji 10 stycznia 2022 r., oraz zasądzić na rzecz skarżącego od organu rentowego koszty postępowania, w tym koszty zastępstwa procesowego według norm przepisanych wraz z odsetkami ustawowymi za

opóźnienie naliczanymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia zasądającego koszty do dnia zapłaty za postępowanie przed Sądem I instancji a nadto wniósł o zasądzenie kosztów postępowania na rzecz skarżącego od organu rentowego w tym koszty zastępstwa procesowego według norm przepisanych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie naliczanymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia koszty postępowania przed Sądem II instancji. Na wypadek nieuwzględnienia powyższego wniosku skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz wydania orzeczenia co do istoty sprawy - uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

W podstawach skargi kasacyjnej skarżący zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego a mianowicie art. 84 ust. 3 i 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych polegającą na ustaleniu, że trzyletni okres, za który organ rentowy może żądać zwrotu nienależnie pobranych świadczeń na podstawie art. 84 ust. 3 ww. ustawy, obejmuje okres do ostatniej wypłaty (pobrania) nienależnego świadczenia, podczas gdy jak wynika z wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 lipca 2016 r. w sprawie sygn. akt P 131/15, który nakazuje traktować art. 84 ust. 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w zakresie, w jakim dopuszcza wydanie decyzji nakazującej zwrot nienależnie pobranego świadczenia, bez względu na upływ czasu od daty wypłaty tego świadczenia, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, co winno prowadzić do wykładni ww. przepisów w ten sposób, że zarówno w przypadku ubezpieczonego jak i płatnika składek ww. trzyletni okres dla dochodzenia przez organ rentowy zwrotu nienależnie pobranych świadczeń winien być obliczany 3 lata wstecz, licząc od daty doręczenia ubezpieczonemu (bądź płatnikowi składek) zaskarżonej decyzji organu rentowego w przedmiocie zwrotu świadczeń nienależnie pobranych, co w konsekwencji powoduje, że wobec skarżącego T. S. nie zachodzi obowiązek zwrotu jakichkolwiek należności na rzecz organu rentowego, co czyni zaskarżone rozstrzygnięcie Sądu II instancji niezasadnym i wymaga kontroli w ramach postępowania kasacyjnego.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na występowanie istotnego zagadnienia prawnego, potrzeby wykładni

przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości w orzecznictwie oraz na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej. Skarżący podniósł, że w niniejszej sprawie zachodzi potrzeba rozwikłania istotnego zagadnienia prawnego co do sposobu interpretowania przepisów art. 84 ust. 3 i 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w zakresie objętym zarzutem wyrażonym powyżej a w konsekwencji ze względu na rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz Sądu Najwyższego z przywołanym powyżej wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 lipca 2016 r. w sprawie sygn. akt P 131/15 istnieje potrzeba usunięcia poważnych wątpliwości i rozbieżności w omawianym zakresie. Ewentualnie Sąd Najwyższy ze względu na jawną sprzeczność skarżonego rozstrzygnięcia z ww. wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego może uznać skargę kasacyjną T. S. za oczywiście uzasadnioną.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania oraz o zasądzenie na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego w ramach postępowania „przedsądu” wg norm przepisanych. W przypadku przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wniósł o jej oddalenie w całości, oraz o zasądzenie na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia w celu jej merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia. Nie przysługuje od każdego orzeczenia sądu drugiej instancji, które nie satysfakcjonuje strony skarżącej. Wnosi się ją do Sądu Najwyższego od prawomocnego wyroku poza tokiem instancji. Jej przyjęcie do merytorycznego rozpoznania musi być uzasadnione istotnym interesem publicznym, w szczególności potrzebą dokonania wykładni przepisów, które jeszcze nie doczekały się sądowej interpretacji albo wywołują poważne wątpliwości, rozstrzygnięciem istotnych

zagadnień prawnych, zwłaszcza o charakterze precedensowym, dotychczas nierozważanych przez Sąd Najwyższy, wreszcie wyeliminowaniem orzeczeń oczywiście i rażąco wadliwych. Wniesienie skargi kasacyjnej doznaje istotnych ograniczeń, pozwalających Sądowi Najwyższemu na wstępną selekcję spraw, które będą merytorycznie rozpoznane (tzw. przedsąd).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Wniesiona skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie występuje zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości oraz skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Należy w związku z tym przypomnieć, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że z istotnym zagadnieniem prawnym mamy do czynienia po pierwsze wtedy, gdy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub gdy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie. Po drugie, musi to być zagadnienie dotyczące wykładni przepisów prawa, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, lecz także innych podobnych spraw. Po trzecie, skarżący powinien sformułować problem prawny, określić przepisy prawa, które go konstruują, oraz przedstawić argumenty, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Po czwarte, skarżący powinien przeprowadzić stosowny wywód prawny, zbieżny z uzasadnieniem pytania prawnego, o którym mowa w art. 390 k.p.c., tak by uchwycić istotę i wagę formułowanego problemu.

Dopiero łączne spełnienie tych warunków otwiera drogę do stwierdzenia, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950; z 2 grudnia

2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307; z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571; z 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13, LEX nr 1375467; z 26 stycznia 2012 r., I PK 124/11, LEX nr 1215465; z 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z 19 marca 2012 r., II PK 293/11, LEX nr 1214577; z 24 lutego 2005 r., III PK 6/05, LEX nr 513003).

Z kolei w razie powołania jako przesłanki przedsądu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, przepisy mające być przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego powinny należeć do katalogu przepisów, których naruszenie przez sąd drugiej instancji zarzucono w ramach podstawy skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 4 września 2002 r., I PKN 682/01, OSNP 2004 nr 12, poz. 211). Rzeczą skarżącego jest zaś wykazanie, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, ze sprecyzowaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają, nie doczekał się wykładni bądź niejednolita jego wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które to orzecznictwo należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351; z 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr 57231; z 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 2-4, poz. 43 i z 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). Budzący wątpliwości interpretacyjne przepis musi mieć zastosowanie w sprawie, a jego wykładnia – znaczenie dla jej rozstrzygnięcia. Przedmiotem zainteresowania Sądu Najwyższego jest jednak sam przepis, a nie rozstrzygnięcie konkretnego sporu. Stąd też wątpliwości interpretacyjne powinny być na tyle poważne, aby ich wyjaśnienie nie sprowadzało się do prostej wykładni przepisów i w jej wyniku rozstrzygnięcia sprawy. W tym wyraża się publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej. Celem realizowanym w wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej jest bowiem ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni przepisów prawa oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój jurysprudencji i prawa pozytywnego, a nie korekta orzeczeń wydawanych przez sądy powszechne (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147).

Odnosząc się do przesłanki oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, należy przypomnieć, że ujęta w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przesłanka istnieje wtedy, gdy zasadność podniesionych w niej zarzutów wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Dotyczy to więc jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanych sądowi drugiej instancji, o charakterze elementarnym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 6 listopada 2015 r., IV CSK 263/15, LEX nr 1940571). Chodzi zatem o taką sytuację, gdy nie tylko zgłoszony zarzut jest słuszny, lecz także stwierdzona nieprawidłowość jest tego rodzaju, że powoduje jaskrawą wadliwość zaskarżonego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, LEX nr 2057365). Dla stwierdzenia, że w sprawie wystąpiła tak rozumiana przesłanka, skarżący powinien był wskazać konkretne, naruszone przez sąd przepisy, a także powinien był przytoczyć odpowiednie argumenty wyjaśniające, dlaczego te przepisy zostały, jego zdaniem, naruszone w oczywisty sposób (postanowienie Sądu Najwyższego z 29 maja 2018 r., I CSK 42/18, LEX nr 2508120).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek skarżącego o przyjęcie jego skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów. Przede wszystkim należy bowiem zauważyć, że skarżący łączy oczywistą zasadność swojej skargi kasacyjnej z wystąpieniem istotnych zagadnień prawnych oraz potrzebą wykładni przepisów prawnych. Tymczasem, już tylko z samej przedstawionej wyżej istoty ustawowych przesłanek przedsądu, przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c., wynika, że co do zasady nie mogą one występować jednocześnie. Jeżeli bowiem w sprawie rzeczywiście występuje istotne zagadnienie prawne, od którego rozstrzygnięcia zależy wydanie prawidłowego orzeczenia co do istoty sprawy, to z natury rzeczy ewentualny błąd orzeczniczy popełniony przez Sąd drugiej instancji nie może mieć charakteru oczywistego i podstawowego. Skarga kasacyjna nie może być, z kolei, uznana za oczywiście uzasadnioną, jeżeli o występowaniu tej przesłanki miałoby świadczyć naruszenie przepisów prawa, których wykładnia nasuwa tak duże wątpliwości, iż konieczne jest ich wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy w ramach sformułowanego w tej sprawie zagadnienia prawnego (por. pośród wielu postanowień Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2011 r., II PK 247/10, LEX nr 1274964).

Natomiast problem prawny, które formułuje skarżący we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie stanowi istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., bowiem był już przedmiotem rozstrzygnięć Sądu Najwyższego.

Treść art. 84 ust. 3 ustawy systemowej wskazuje, że nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych za okres dłuższy niż ostatnie 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ wypłacający świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane, a w pozostałych przypadkach - za okres dłuższy niż ostatnie 3 lata. Przepis ten definiuje obowiązek zwrotu (jego zakres) pod względem przedmiotowym, wyznaczając maksymalne wielkości (kwoty) żądanego zwrotu (zob. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2012 r., III UZP 1/12, OSNP 2012 nr 23-24, poz. 290). Ustawodawca, aby zapobiec możliwości żądania zwrotu nienależnie pobranych świadczeń w całości (w skrajnych przypadkach wypłacanych przez kilkadziesiąt lat), ustanowił w art. 84 ust. 3 limity, których zwrotu może domagać się organ rentowy i przez to uznał, iż nadmierne obciążanie osoby zobowiązanej jest niedopuszczalne i stanowiłoby jej pokrzywdzenie w sensie pozaprawnym. Wskazany okres 3 lat oznacza, że organ rentowy może żądać zwrotu nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczenia społecznego tylko za okres 3 lat liczonych do ostatniej wypłaty (pobrania) nienależnego świadczenia, natomiast decyzja o zwrocie może być wydana najpóźniej przed upływem 5 lat od ostatniego dnia okresu, za który pobrano je nienależnie - art. 84 ust. 7a ustawy systemowej (wyrok Sądu Najwyższego z 17 maja 2018 r., I UK 138/17, LEX nr 2488715). Zawarte w art. 84 ust. 3 ustawy systemowej sformułowanie „ostatnie 12 miesięcy” czy „ostatnie 3 lata” oznacza, że za podstawę obliczania roszczenia wynikającego z nienależnie pobranych kwot należy wziąć ostatnie ze świadczeń wypłaconych bez podstawy prawnej. W rezultacie, komentowany przepis może, w zależności od stanu faktycznego danej sprawy, powodować wyłączenie spod obowiązku zwrotu części świadczeń, to jest świadczeń „pobranych dawniej niż 3 lata (lub 12 miesięcy) przed wstrzymaniem wypłaty” (wyrok Sądu Najwyższego z

27 września 2012 r., III UK 34/11, LEX nr 1619694). Trzyletniego okresu nie liczy się zatem od daty wydania decyzji zobowiązującej do zwrotu tego świadczenia.

W rozpoznawanej sprawie skarżący został zobowiązany do zwrotu nienależnie wypłaconych świadczeń za okres 3 lata wstecz od ostatniej wypłaty nienależnie pobranego świadczenia, zatem nie doszło do naruszenia art. 84 ust. 3 ustawy systemowej.

Odnosnie zarzutów związanych z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego podnieść należy, iż nie dotyczy on sytuacji faktycznej skarżącego.

Na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 lipca 2016 r., P 131/15 (Dz.U. z 2016 r., poz. 1247), art. 84 ust. 3 ustawy systemowej w zakresie, w jakim dopuszcza wydanie decyzji nakazującej zwrot nienależnie pobranego świadczenia rehabilitacyjnego, bez względu na upływ czasu od daty wypłaty tego świadczenia został uznany za niezgodny z art. 2 Konstytucji RP. Dotychczasowe przepisy ustanawiały bowiem jedynie okres, za który organ rentowy może żądać zwrotu nienależnie pobranych świadczeń od osoby, która to świadczenie pobrała, tj. 3 lata wstecz od ostatniej wypłaty (pobrania) świadczenia, nie przewidywały natomiast okresu, po upływie którego Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie ma możliwości żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. Wprawdzie z art. 84 ust. 7 ustawy systemowej wynika, że należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń ulegają przedawnieniu po upływie 10 lat, jednakże bieg powyższego terminu rozpoczyna się dopiero od dnia uprawomocnienia się decyzji ustalającej te należności. W związku z przywołanym wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego dokonano nowelizacji ustawy systemowej, polegającej na dodaniu do art. 84 ust. 7a, regulującego instytucję przedawnienia w zakresie zwrotu nienależnie pobranych świadczeń w ten sposób, że decyzja zobowiązująca do zwrotu kwoty nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych nie może być wydana później niż w terminie 5 lat od ostatniego dnia okresu, za który pobrano nienależne świadczenie (wyrok Sądu Najwyższego z 5 października 2022 r., II USKP 239/21, LEX nr 3498432).

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy, stosownie do art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono stosownie do art. 98 k.p.c. oraz § 9 ust. 2 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265).

[a!]